

Cum putem integra teoria și practica în domeniul dezvoltării sociale și emoționale a copiilor preșcolari

Lolica-Lenuța TĂTARU

Inspector de Specialitate
Inspectoratul Școlar Cluj

Teorie - Ce știm despre dezvoltarea emoțională și socială la preșcolari?

Competențele emoționale și sociale:

- Se dezvoltă gradual.
- Sunt relaționate cu o serie de variabile academice, ale succesului școlar și cu starea de bine a copiilor.
- Începând chiar cu vârsta de 4 ani anumiți copii pot avea întârzieri în achiziția acestor competențe, întârzieri care au implicații asupra dezvoltării ulterioare în domenii diverse (ex. școlar, familial, social).
- O parte din copii pot manifesta întârzieri suficient de mari astfel încât să pună probleme de adaptare (ex. probleme comportamentale, emoționale).

Practică – Care sunt cele mai bune practici pentru dezvoltarea emoțională și socială la preșcolari

- Pentru a asigura o dezvoltare socială și emoțională optimă sunt necesare:
 - **Educarea sistematică** acestor competențe pentru a realiza cadrul de creștere și cultivare a lor
 - **Prevenția problemelor** acolo unde sunt identificați anumiți factori de risc
 - **Intervenția de specialitate** acolo unde există deja întârzieri și probleme de adaptare

Educarea sistematică a competențelor sociale și emoționale

- Cum se realizează?
 - Dezvoltarea socială și emoțională este una dintre cele 5 domenii fundamentale de dezvoltare atinse de curricula învățământului preșcolar
 - Sunt necesare **activități care să dezvolte aceste competențe** așa cum sunt formulate activități pentru celelalte domenii (cognitiv, limbaj, fizic, de învățare)
 - Este timpul să îi învățăm pe copii lucruri care să le dezvolte și abilitățile sociale și emoționale, nu doar pe cele cognitive

Educarea sistematică a competențelor sociale și emoționale

- Principii care trebuie să o fundamenteze
 - Definirea competențelor sociale și emoționale în termeni operaționali astfel încât să știm ce dorim să atingem.
 - Predarea explicită a conceptelor (necesitatea existenței unei curricule) prin metode adaptate copiilor preșcolari.
 - Feedback comportamental specific astfel încât achizițiile să se stabilizeze.
 - Învățarea explicită a unor tehnici și exersarea lor.
- Aceste principii trebuie să implice grădinița și familia

Educarea sistematică a competențelor sociale și emoționale

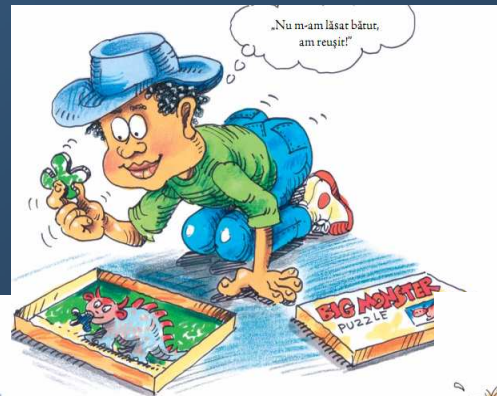
- Exemplu de practică: **Programul educațional *Da, Poți!***
 - Pornește de la principii din domeniul psihologiei copilului, al consilierii psihologice și educației
 - A fost construit de către profesorul psiholog M.E.Bernard în colaborare cu educatori care au oferit cele mai bune modalități de implementare a principiilor teoretice
 - Este cel mai validat curriculum care are date ce îi sunțin eficiența
 - Cuprinde un curriculum extins de activități
 - Oferă materiale adaptate copiilor preșcolari

Educarea sistematică a competențelor sociale și emoționale

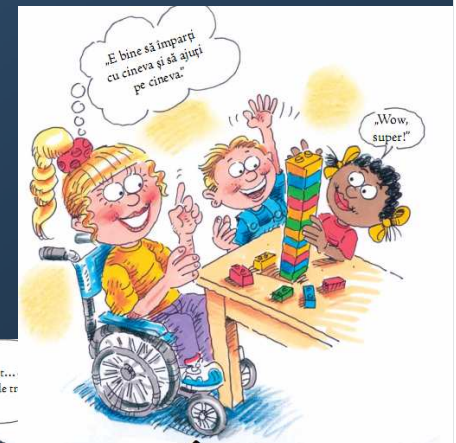
- Exemplu de practică: **Programul educațional *Da, Poți!***
 - Competențele emoționale și sociale pe care le educă la copii (4-7 ani):
 - Încredere, Organizare, Perseverență, Înțelegere cu ceilalți, Rezistență emoțională

Ioana cea Încrezătoare

Petre cel Perseverent

Ina cea Înțelegătoare

Ovi cel Organizat

Radu cel Rezistent

Educarea sistematică a competențelor sociale și emoționale

- Exemplu de practică: **Programul educațional *Da, Poți!***
 - Cum poate fi integrat în curriculum preșcolar
 - Predarea explicită & Activități cu părinții
 - Cine face educarea: cadrele didactice - educatorii

Ioana cea Încrezătoare

Ovi cel Organizat

Petre cel Perseverent

Radu cel Rezistent

Ina cea Întelegătoare

Teorie - Prevenția problemelor

Când este indicată prevenția?

= atunci când sunt identificați copii care prezintă o serie de factori de risc și/sau o serie de semne sau simptome relaționate cu diverse probleme de sănătate mentală, dar care nu îndeplinesc criteriile de diagnostic (NIMH, 1998).

Avantajele prevenției

- efectele pe termen lung sunt mai bune
- efectuate de timpuriu sunt mai eficace

Pași:

- Identificarea copiilor care au nevoie de prevenție
- Realizarea unui program de prevenție validat științific

Teorie - Prevenția problemelor

- Exemplu de practică: Problemele de externalizare – cele de tip opozant, sfidător, agresiv, impulsiv, hiperactiv inatent
 - Sunt frecvente (5-10% dintre copiii preșcolari prezintă astfel de probleme)
 - Constituie cel mai frecvent motiv pentru solicitarea serviciilor de sănătate mentală (50-60%)
 - Sunt stabile
 - Interferează cu funcționarea în domenii diverse
 - Ca și condiție cronică sunt dificil de tratat

Teorie - Prevenția problemelor de externalizare

- Care este eficiența programelor de prevenție?
 - Au efecte asupra funcționării cognitive și a dezvoltării sociale și emoționale
 - Efectele sunt atât asupra copilului cât și asupra familiei
 - Mărimea efectului acestor programe depinde de lungimea și intensitatea lor - cele care sunt mai lungi ($d = 0.37$) și mai intense ($d = 0.44$) au substanțial efecte mai mari decât cele mai scurte ($d = 0.11$) și mai puțin intense ($d = 0.18$).

Teorie - Prevenția problemelor de externalizare

- Eficiența programelor de prevenție depinde de:
 - Training (de grup) cu părinții
 - Training (de grup) cu educatorii
 - Principii:
 - ▶ Identificarea comportamentelor problematice care să fie ținta intervenției atât în grădiniță cât și la școală
 - ▶ Întărirea relației pozitive educator / părinte și copil
 - ▶ Utilizarea unor metode eficiente de stabilire a regulilor și de recompensare comportamentală
 - ▶ Utilizarea unor consecințe negative adecvate pentru comportamentele problematice

Practică - Prevenția problemelor

- Cum se face prevenția ?
 - Pe baza unui protocol validat științific
 - Pe baza unui program de training realizat de specialist
 - Cu supervizare din partea specialiștilor
- Cine poate să realizeze prevenție?
 - Cadrele didactice (educatorii) prin activități special construite pentru problemele țintă
 - Părinții
- Cadrele didactice și părinții trebuie să fie formați cum anume să realizeze prevenția pe baza unor **practici validate științific**
 - Nu orice tip de prevenție este una eficientă
 - Rolul programelor de formare

Teorie – Intervenția de specialitate

- **Intervenția psihologică** se poate realiza în
 - Sănătate (ex. optimizare)
 - Boală
- **Forme**
 - Asistență psihologică
 - Consiliere Psihologică
 - Psihoterapie versus
- **Are la bază**
 - Teorii validate științific
 - Proceduri

Practică – Intervenția de specialitate

- **Cine face intervenție de specialitate?**
 - Psihologul clinician (Asistență psihologică în sănătate și boală)
 - Psihologul educațional (Asistență psihologică educațională și pentru promovarea sănătății)
 - Psihoterapeutul (Psihoterapie)
 - Consilierul psihologic (Consiliere psihologică)

Practică – Intervenția de specialitate

Care este rolul educatorilor și părinților în intervenție?

- Să semnaleze specialistului problemele cât de repede posibil
- Să se implice activ în procesul de intervenție
- Să susțină la grădiniță și acasă intervenția realizată de specialist

Concluzii

- **Practicile** în domeniul dezvoltării sociale și emoționale a copiilor preșcolari:
 - Trebuie să țină cont de **teorii validate științific**
 - **Educatorii, părinții și specialiștii sunt actori activi ai:**
 - **Educării sistematice** acestor competențe
 - **Prevenției problemelor** acolo unde sunt identificați anumiți factori de risc
 - **Intervenției de specialitate** acolo unde există deja întârzieri și probleme de adaptare